

Vogelrijkdom in Zwanenwater en de Pettemerduinen

Het Zwanenwater en de Pettemerduinen zijn vanwege de bijzondere natuur en het uitgestrekte duinlandschap een belangrijke trekpleister voor recreanten en natuurliefhebbers die komen wandelen en fietsen. Het Zwanenwater is in het voorjaar befaamd om de aanwezigheid van vele soorten or-chideeën en de lepelaar, en in augustus om de bloeiende heide die het Zwanenwater paars kleurt.

Het duingebied Zwanenwater & Pettemerduinen ligt in de gemeente Schagen en bestaat uit twee parallel aan de kust liggende duinenrijen met daartussen gevarieerde vochtige duinvalleien en twee grote duinmeren. Het grenst aan de Hondsbossche Zeewering. Vanaf de hoge toppen van de duinen is zowel de polder als de zee te zien. Het Zwanenwater bevat de grootste natuurlijke duinmeren van Europa. In het unieke duinlandschap komen uitzonderlijk veel planten en dieren voor.

De twee duinmeren, het Eerste en Tweede Water, zijn van groot belang voor vogels. Op de oevers en op eilandjes broeden de lepelaar, aalscholver en roerdomp. De moerasvegetatie rond de plassen is verder goed voor tientallen paartjes blauwborst en rietzanger en enkele in dit deel van het land zeldzame snorren en baardmannen. In de zanderige plekjes van de droge duingraslanden heeft de zandhagedis het naar zijn zin. Maar het aantal zeldzame tapuiten neemt hier af. Echte zeldzaamheden in de heischrale begroeiingen zijn harlekijnorchis en vlozegge.

Wat zijn de knelpunten?

De kwaliteit van de natuur dreigt achteruit te gaan doordat belangrijke natuurlijke processen die essentieel zijn voor gezonde duinen veel minder plaatsvinden. Zo is de dynamiek van wind en zand, waardoor duinen ontstaan en kunnen blijven verjongen, grotendeels weggefallen. Dit gaat ten koste van de milieudiversiteit in het gehele duingebied. De wind is namelijk een cruciale factor bij de ontwikkeling van natuur en landschap. Het zand wordt opgeworpen en opgestoven tot duinen. Eerst kleine 'embryonale' duinen, vervolgens de hogere jonge duinen van de zeereep (witte duinen) en dan de oudere duinen (grijze duinen).

Het neerdalen van teveel stikstof door industrie, landbouw en verkeer draagt bij aan het dichtgroeien van de karakteristieke open duingraslanden en duinvalleien waardoor kenmerkende duinsoorten het moeilijk krijgen. In alle delen van het duingebied zorgen plantensoorten die hier niet thuishoren, zoals de rimpelroos en Amerikaanse vogelkers, voor verstoring van het ecosysteem. De plantensoorten die van lichte en voedselarme omstandigheden houden verdwijnen en daarmee ook de insecten en andere dieren die van deze planten afhankelijk zijn.

De vochtige duinvalleien worden te voedselrijk en ontkalken door het gebrek aan kalkrijk zand dat overwaait. En het enorme aantal vogels dat gebruikmaakt van het open water in de vochtige duinen kent ook een keerzijde. Het zorgt lokaal voor een te sterke bemesting door uitwerpselen waardoor het water te voedselrijk wordt. Hierdoor zijn bepaalde plantensoorten overdadig aanwezig en verdringen de zeldzame soorten.

Welke maatregelen zijn nodig?

Belangrijkste taak voor de provincie Noord-Holland is het herstellen van de natuurlijke processen die op dit moment onvoldoende werken in het duingebied. Er worden verschillende maatregelen genomen om het soortenrijkdom in het duingebied in stand te houden of waar nodig te herstellen.

In de zeereep

In de witte duinen worden planten die hier niet thuishoren, zoals de rimpelroos, verwijderd. Maar het belangrijkste is het genereren van verstuiwing en daarmee het herstellen van de dynamiek. Daarvoor worden langs de gehele kustlijn (de zeereep) nieuwe stuiflocaties aangelegd. Deze stuifplekken zorgen in de witte duinen voor meer onbegroeid zand dat kan verstuiven. Dit komt ook het grijze duin dat aan het witte duin grenst ten goede.

In het open duin en middenduin

Voor een duurzaam behoud van de grijze duinen moet de kwaliteit worden verbeterd en de oppervlakte worden uitgebreid. Uitbreiding is mogelijk door op plaatsen waar mossen, duinriet, helm of rimpelroos domineren deze te verwijderen, de voedselrijke bovenlaag te verwijderen door te plaggen en naaldbos om te vormen tot open duingebied. Om de kwaliteit te verbeteren, en het leefgebied van de tapuit te vergroten, worden dichtgegroeide stuifkuilen weer opengemaakt door het verwijderen van de vegetatie. Zo kan het zand weer verstuiven.

In de heischrale graslanden en vochtige en droge duinheiden vindt een ongewenste verandering in de soortensamenstelling plaats. Daarom is het nodig om hier lokaal te plaggen, vreemde gewassen te verwijderen en extra te maaien.

De oppervlakte van de vochtige duinvalleien met open water moet worden vergroot en de kwaliteit verbeterd. Hiervoor worden de moerasranden in het Zwanenwater geplagd en plassen periodiek gebaggerd. Verdroging van het gebied wordt tegengegaan door middel van een kwelscherm.

In het binnenduin

Om de kwaliteit van de droge duinbossen te behouden, heeft het verwijderen van vreemde en overheersende gewassen, zoals de Amerikaanse vogelkers en populier, de hoogste prioriteit. In de vochtige duinbossen gaat het om verwijdering van een overschot aan grauwe wilg.

De roerdomp

De roerdomp staat op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten in Nederland en geniet bescherming. Deze soort broedt in het Zwanenwater, maar gevreesd wordt dat de populatie daalt omdat zomerganzen de rietkragen doen verdwijnen. Een maatregel is het wegvangen van deze ganzen.

Invloed op de omgeving

Door de maatregelen kan verstuiwend zand op wegen en (fiets)paden terechtkomen of naar erven, land en bebouwde gebieden overwaaien. Dit kan voor enige overlast zorgen.

Bestaande activiteiten in de omgeving zoals recreatie en landbouw kunnen gewoon doorgaan. Deze activiteiten hebben in de huidige vorm geen negatieve invloed op het natuurgebied. De te nemen beheermaatregelen hebben op hun beurt geen nadelig effect op de activiteiten die in en rondom het duingebied plaatsvinden.

Bekijk hier het hele [beheerplan](#)